

CZY SZTUCZNA INTELIGENCJA MOŻE STAĆ SIĘ OSOBĄ? WYWIAD Z PROF. THOMASEM FUCHSEM¹

Podnosi się niejednokrotnie kwestię, czy sztuczna inteligencja może uzyskać status osoby. Dzieje się tak nieprzypadkowo. Z jednej strony bowiem coraz częściej pojmujemy siebie na podobieństwo maszyn, a z drugiej wynosimy maszyny i urządzenia do rangi nowych podmiotów². Czy jednak ta tendencja ma racjonalne uzasadnienie? Odpowiedzią powinno być właściwe pojmowanie bytu osobowego. W ujęciu klasycznym (św. Tomasz z Akwinu, Immanuel Kant) osoba to zawsze ktoś, a nie coś. Osoba to byt autonomiczny, samoistniejący podmiot (substancja) natury rozumnej. Istnieje zawsze w sobie, a nie w jakimś innym bycie czy też jego mocą. Osoba to podmiot i zarazem nosiciel swoich, niepowtarzalnych, właściwych tylko dla niej cech (racjonalność, wolność, samoświadomość, zdolność podejmowania decyzji), jakkolwiek jest zawsze kimś

---

¹ Autoryzowany przez prof. Thomasa Fuchsa oryginalny (w języku niemieckim) tekst wywiadu, przeprowadzonego 27 sierpnia 2024 r., przełożony na język polski, opatrzone objaśnieniami i dopowiedzeniami w przypisach przez ks. Józefa Kożuchowskiego.

Prof. Thomas Fuchs (ur. 1958 r.) od 2004 r. kieruje Wydziałem Podstaw Filozoficznych Niemieckiego Towarzystwa Psychiatrii, Psychologii i Neurologii na Uniwersytecie w Heidelbergu. W 1999 r. uzyskał habilitację z zakresu psychiatrii na Uniwersytecie w Heidelbergu oraz doktorat z filozofii na podstawie rozprawy pt. *Ciało, przestrzeń, osoba. Zarys antropologii fenomenologicznej*, napisanej pod kierunkiem jednego z najwybitniejszych współczesnych myślicieli – Roberta Spaemanna. W 2010 r. habilitował się z filozofii na Uniwersytecie w Heidelbergu i otrzymał nominację na profesora filozofii w katedrze Karla Jaspersa. Prof. Fuchs jest znanym i cenionym w Niemczech myślicielem, zwłaszcza dzięki swej publikacji *Verteidigung des Menschen. Grundfragen einer verkörperten Anthropologie*, o czym świadczy czterokrotne jej wydanie (ostatnie w 2022 r.). Jako filozof i psychiatra zabrał istotny głos w debacie na temat sztucznej inteligencji i transhumanizmu. Do debaty tej, zdaniem prof. Bertholda Walda, wniósł najbardziej ceniony w swojej ojczyźnie wkład wspomnianą książką. Profesor Thomas Fuchs autorowi tego tekstu udzielił odpowiedzi na pytania dotyczące sztucznej inteligencji. Warto się nad nimi pochylić, gdyż ich autorem jest uznany w Niemczech myśliciel, ceniony również za szczególnie wnikliwe analizy na temat AI.

² T. Fuchs, *Verkörperung und Beziehung. Für einen zeitgemäßen Humanismus*, aus Heft 6/2023 – Essay, s. 8. <https://www.zeitschriftmensen.at/content/view/full/123752> (s. 9).

więcej niż te cechy, czyli do nich nigdy się nie redukuje³. Naturalnie istotowym komponentem osoby ludzkiej jest cielesność. Osoba ludzka realizuje się bowiem w ciele⁴.

Czy w kontekście takiego rozumienia bytu osobowego można jeszcze mieć wątpliwość, jak należy rozumieć (jaki jest) status sztucznej inteligencji? Odpowiedzi wybitnego przedstawiciela współczesnej filozofii i medycyny niemieckiej prof. Thomasa Fuchsa zawarte w poniższym wywiadzie stanowią w tym względzie cenne wyjaśnienie i interesujące źródło informacji.

- (1) **Ks. Józef Kożuchowski:** *Panie Profesorze, usiłuje Pan wyjaśnić, czym jest sztuczna inteligencja, korzystając z wielu oryginalnych określeń i porównań. Które z nich uważa Pan za najbardziej adekwatne?*

Prof. Thomas Fuchs: Mówiąc szczerze, sztuczna inteligencja jest pewnego rodzaju kreatorem prawdopodobieństwa, który na podstawie posiadanych informacji (danych) symuluje ludzką inteligencję⁵.

- (2) *Na czym polega swoistość sztucznej inteligencji w kontekście dotychczasowych cyfrowych sposobów przetwarzania informacji?*

Swoistość ta polega na autonomicznym kreowaniu schematów (wzorców), które na gruncie permutacji algorytmów wytwarzają również schematy (wzorce) nowego rodzaju, na przykład wzorce tekstów językowych⁶.

- (3) *Które ze znanych określeń sztucznej inteligencji w literaturze filozoficznej uważa Pan za godne uwagi?*

Z tego, co wiem, nie ma prawie żadnych alternatywnych określeń, z wyjątkiem jednego. Mam na myśli adaptacyjne systemy cyfrowe, o których kiedyś czytałem⁷.

---

³ R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, tłum. J. Merecki, Warszawa 2001, s. 8–52. Por. także J. Kożuchowski, *O człowieku i moralności w filozofii Roberta Spaemanna*, Lublin 2013, s. 84–96.

⁴ T. Fuchs, *Verteidigung des Menschen. Grundfragen einer verkörperten Anthropologie*, 4. Auflage, Berlin 2022, s. 183.

⁵ Rzeczywiście Fuchs w różnoraki sposób przybliży rozumienie sztucznej inteligencji. Podkreśla zatem m.in., że sztuczna inteligencja to nic innego, jak przeniesienie niektórych funkcji ludzkiej inteligencji na przykład do maszyny. Wszystko, co inteligentne, zostało zaprogramowane i zainstalowane w smartfonie przez inteligentnego programistę. Por. T. Fuchs, *Menschliche und künstliche Intelligenz – ein kritischer Vergleich*, „Heidelberger Jahrbücher“ 6(2021), s. 359–360.

⁶ Zdaniem prof. B. Walda autonomiczne kreowanie wzorców to ich samodzielne, niezależne wytwarzanie oraz wprowadzanie zmian na podstawie algorytmów. Tak więc komputer może oczywiście stworzyć coś nowego z podanych mu danych. Jego program jest jednakże skonfigurowany w taki sposób, że dane te są ze sobą połączone, i dzięki temu powstaje coś nowego, ale nie wiąże się to z rozumieniem tego przez komputer. Termin permutacja oznacza zmianę algorytmów. Na podstawie wywiadu autora tego tekstu z prof. B. Waldem przeprowadzonym we wrześniu 2024 r.

⁷ Określenie systemu AI jako mechanizmu adaptacyjnego zakłada m.in. adekwatne wskazywanie przez niego zgodności/odpowiedniości pomiędzy reprezentacją cyfrową utrwaloną w postaci

(4) *Jakie są podstawowe różnice między człowiekiem a sztuczną inteligencją?*

Więcej o tym piszę w mojej książce *Verteidigung des Menschen* [Obrona człowieka, s. 59–60]. Tutaj tylko podkreślę, że decydującym czynnikiem jest oczywiście brak świadomości, a tym samym brak wglądu we własne procesy. System sztucznej inteligencji tylko oblicza, ale nie wie, co robi. Z drugiej strony świadomość jest związana z procesami życiowymi w organizmie. Nie znamy innych form świadomości⁸.

(5) *Co Pan sądzi o takiej jak ta tezie: „Za kilka lat systemy sztucznej inteligencji będą w stanie nie tylko mówić, ale także myśleć i rozumować”⁹?*

Ponieważ myślenie zakłada świadomość, ta prognoza jest błędna. Symulacja procesów myślowych przez system cyfrowy nie jest myśleniem, nawet jeśli generuje dane wyjściowe, które są nieodróżnialne od wyników procesów myślowych.

(6) *A jak skomentowałby Pan przewidywania dotyczące pojawienia się tak zwanej ogólnej, silnej inteligencji?*

Ogólna inteligencja zakłada świadomość, ponieważ implikuje refleksyjne stanowisko wobec własnych procesów myślowych¹⁰.

(7) *Czy tylko człowiek jest inteligentny?*

Nie, wyższe ssaki są również inteligentne, ponieważ nie tylko zachowują się inteligentnie, ale także mają świadomość¹¹.

---

pikseli, równań, wzorów czy innego rodzaju reprezentacji a oryginałem. T. Fuchs, *Verteidigung des Menschen. Grundfragen*, s. 48–51.

⁸ Istnieją jeszcze niecielesne formy świadomości, jak Aniołowie i Pan Bóg.

⁹ W tym duchu pisze m.in. Mustafa Suleyman. Por. M. Suleyman, *Nadchodząca Fala. Sztuczna inteligencja, władza i najważniejszy dylemat ludzkości w XXI wieku*, tłum. J. Hunia, Kraków 2024, s. 93 i 123.

¹⁰ Z wypowiedzi prof. Fuchsa wynika więc jednoznacznie, że ogólna, silna inteligencja jest kluczona. Jeśli bowiem sztuczna inteligencja nie ma świadomości, to ogólna inteligencja sztuczna również nie może być nią obdarzona.

¹¹ Już Arystoteles stwierdził, że w pewnym sensie zwierzęta również posiadają inteligencję, jeśli są w stanie dokonywać rozróżnień w odniesieniu do pożywienia, niebezpieczeństwa itp. Wszystkie wyższe zwierzęta mają percepcję, na przykład postrzegają to, co budzi lęk, stanowi niebezpieczeństwo, sprawia ból. Percepcja jest świadomością czegoś. Nie mają one jednak świadomości faktu, że mają percepcję, więc nie mają samoświadomości. Na podstawie wywiadu autora artykułu z prof. B. Waldem przeprowadzonym we wrześniu 2024 r.

- (8) *Czy systemy AI uczą się w jakimkolwiek sensie? A może powinniśmy mówić o uczeniu się AI tylko w sensie przenośnym?*

Możemy zdefiniować uczenie się jako zakotwiczenie¹² doświadczeń w organicznej pamięci żywej istoty, która służy do radzenia sobie z przyszłymi, podobnymi sytuacjami. Termin ten można zastosować do systemów technicznych tylko w sensie przenośnym; powinniśmy raczej mówić o adaptacji lub systemach adaptacyjnych.

- (9) *W swojej najnowszej książce Why Machines Will Never Rule the World [Dlaczego maszyny nigdy nie będą rządzić światem] Jobst Landgrebe i Barry Smith argumentują, że wysiłki zwolenników sztucznej inteligencji zmierzające do stworzenia sztucznej inteligencji ogólnej AGI są skazane na niepowodzenie. W tym przypadku, mówiąc o AGI, mają oni na myśli maszynę, która ma zdolności poznawcze równe lub nawet przewyższające ludzkie¹³. Czy podziela Pan ten pogląd?*

Termin kognitywny nie ma tak naprawdę zastosowania do AI, ponieważ oznacza rozpoznawanie, co z kolei wiąże się z podmiotowością. Jeśli chodzi o symulowanie pewnych funkcji inteligencji, systemy oczywiście już teraz przewyższają ludzi pod wieloma względami. Zgadzam się jednak, że nigdy nie będzie ogólnej, silnej inteligencji.

- (10) *Czy sztuczna inteligencja posiada wiedzę i zdolność myślenia?*

Nie.

- (11) *Czy wbrew twierdzeniom niektórych badaczy możemy powiedzieć, że sztuczna inteligencja nigdy nie osiągnie poziomu samoświadomości?*

Tak, ale to dlatego, że nie może nawet osiągnąć poziomu świadomości.

- (12) *Czy sztuczna inteligencja może być wykorzystywana w dziedzinie refleksji filozoficznej? Czy wie Pan o jakichkolwiek próbach wykorzystania sztucznej inteligencji do tego typu badań?*

Myślę, że zasadniczo jest to możliwe, ale nie znam żadnych przykładów.

¹² Termin zakotwiczenie należy rozumieć jako utrwalenie wszelkich doświadczeń.

¹³ B. Smith, *Dlaczego Chat GPT nigdy nie będzie rządzić światem*, „Filozofuj” 2024, nr 1(5), s. 15.

- (13) *Staje się coraz bardziej jasne, że nie wiemy, jak daleko technologia może się posunąć w obszarach, które pierwotnie uważano za wyłącznie ludzkie możliwości¹⁴. Jak ocenia Pan taki pogląd?*

Tak, trzeba to powiedzieć. Nie przewidzieliśmy też możliwości sztucznej inteligencji dwadzieścia lat temu.

- (14) *Dlaczego sztuczna inteligencja zawodzi w obszarze inteligencji praktycznej, emocjonalnej i kreatywnej?*

Ponieważ te formy inteligencji nie mają charakteru formalnego, a zatem cyfrowego, ale są powiązane z cielesnością i afektywnością/sferą emocjonalną.

- (15) *Czy przewidywania niektórych badaczy, że systemy sztucznej inteligencji przejmą kontrolę nad własnymi cyklami badań i rozwoju, mogą się spełnić¹⁵?*

Tylko jeśli zostaną zaprogramowane do takiej samokontroli. System taki jak AlphaGo szkoli się w grze Go, grając przeciwko sobie i optymalizując swoje ruchy. Można to opisać jako rodzaj kontroli nad własnym rozwojem. Oczywiście ta forma samokontroli nigdy nie osiągnie etapu intencjonalności i celowości. Dron może kontrolować swój lot i kierować się w stronę celu, ale nie wie nic o celu i nie dąży do niego.

- (16) *Jakie są przyczyny tendencji do przypisywania AI duszy?*

Wynika to z podobieństwa do ludzkich procesów myślowych, ale także z ludzkiej potrzeby rozwinięcia w sobie boskiej mocy twórczej.

- (17) *Dlaczego osoby ludzkiej nie można zredukować do programu/algorytmu?*

O tym piszę szerzej w książce *Verteidigung des Menschen. Grundfragen einer verkörperten Anthropologie* [s. 35 i n.]¹⁶.

- (18) *Jakie korzyści dostrzega Pan w sztucznej inteligencji?*

Uproszczenie i przyspieszenie obliczeń i procesów myślowych, które można schematyzować i stereotypizować.

¹⁴ W takim duchu wypowiada się w wielu miejscach swej książki M. Suleyman. Por. M. Suleyman, *Nadchodząca Fala*, s. 111–114, 123.

¹⁵ Por. tamże, s. 180–181.

¹⁶ Fuchs wskazuje w tej książce na taką tendencję, jaka uwidacznia się w funkcjonalizmie. Według tego nurtu nasza jaźń/podmiot jest stanem obliczeniowym: „Jesteśmy mentalnymi modelami biosystemów przetwarzających informacje. Jeśli nie można obliczyć stanów funkcjonalnych, nie istniejemy” (T. Fuchs, *Verteidigung des Menschen. Grundfragen einer verkörperten Anthropologie*, s. 36).

- (19) *Czy dalszy rozwój sztucznej inteligencji może doprowadzić do fundamentalnych/ jakościowych zmian w rozwoju ludzkiej cywilizacji?*

Tak, ale to nas może zaprowadzić za daleko. Kluczowe niebezpieczeństwo wiąże się z tym, że stracimy umiejętność rozróżniania między maszynami a żywymi istotami, staniemy się ślepi.

- (20) *Czy istnieją egzystencjalne zagrożenia dla ludzi związane z wykorzystaniem sztucznej inteligencji i na czym one polegają?*

Przekazanie decyzji sztucznej inteligencji, a tym samym porzucenie ludzkiej odpowiedzialności¹⁷.

- (21) *Sztuczna inteligencja jest narzędziem, które w pewnym sensie rozwija się i ulepsza samo, ale oczywiście jest oparte na superkomputerach i programach stworzonych przez ludzi. Czy nie grozi to nam alienacją?*

Tak, oczywiście – może to prowadzić do fundamentalnego braku zrozumienia siebie, niezrozumienia samego siebie. Człowiek nie postrzega już wówczas własnej witalności i afektywności jako podstawy cywilizacji.

- (22) *Papież Franciszek opisał sztuczną inteligencję jako fascynujące, ale także niebezpieczne narzędzie¹⁸. Czy Pan Profesor skomentowałby to podobnie?*

Tak, oczywiście.

- (23) *Etycy pytają: a) W jakim stopniu powinniśmy pozwolić sztucznej inteligencji na podejmowanie decyzji? b) Czy możemy być pewni, że modele sztucznej inteligencji szanują ludzkie interesy, autonomię i odpowiednie normy etyczne? c) Czy sztuczna inteligencja naprawdę może podejmować decyzje?*

Sztuczna inteligencja nie może podejmować decyzji, ponieważ nie potrafi myśleć o alternatywnych rozwiązaniach i oceniać ich z punktu widzenia uczuć, emocjonalnie. Jest ona w stanie jedynie symulować decyzje. Powinniśmy pozwolić na to tylko w przypadku bardzo formalnych procesów, które wpływają na relacje międzyludzkie i w których również bierzemy odpowiedzialność za decyzje, na przykład jako lekarze lub sędziowie.

---

¹⁷ Za inne zagrożenie należałoby uznać rozpoznanie sytuacji (czy ogólnie rzeczywistości) i zamknięcie w schematach, których AI nie będzie w stanie przekroczyć. W konsekwencji brak adekwatnej reakcji na zmiany może doprowadzić do katastrofy.

¹⁸ *Pope Francis attends the G7 session on artificial intelligence (13-15 June 2024)*, w: *The Holy See* [on-line], <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2024/june/documents/20240614-g7-intelligenza-artificiale.html> (dostęp: 14.06.2024).

- (24) *Czy modele AI, teraz lub w przyszłości, mogą całkowicie zastąpić ludzi, przynajmniej w niektórych obszarach, takich jak transport, medycyna?*

Nie. W końcu przedmiotem transportu czy medycyny jest sam człowiek. Może on być zastąpiony w obszarze zautomatyzowanej produkcji itp.

- (25) *Czy uważa Pan, że nowe odkrycia w dziedzinie możliwości sztucznej inteligencji doprowadzą również do nowych pytań o dobro, zło, odpowiedzialność i sens życia?*

Tak, ale niestety to idzie za daleko.

Dziękuję bardzo za rozmowę i trud.

Z radością!

Ks. dr hab. Józef Kożuchowski
Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna w Gdańsku
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6769-1473>